N° 11

- Kambuja suriya -

INDOCHINE FRANÇAISE
RÉGIE DU DÉPÔT LÉGAL

កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយជំណាំងខាងសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រ

INSTITUT BOUDDHIQUE

ឆ្នាំទី ២៥ ខែវិច្ឆិកា លេខ ១១

ព.ស. ២៤៩៦ – គ.ស. ១៩៥៣

BIBLIOTHÈQUE
NATIONALE
DU CAMBODGE
P.K.1
1953.11

កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយដំណឹងខាងសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រ

បោះពុម្ពផ្សាយអំពីពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ផ្នែកសាសនា　　បញ្ជីរឿង　　ទំព័រ

— នាថករណធម៌ .... ព្រះមហា យ៉ត — ទ្រលស់...... ៨០៣
— យក្សប្រេតមានមែនឬទេ .... លោក ប៊ូ — ប៉ូ ៨២៣

ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ

— ការបណ្ដុះនិស្ស័យ (តមក)...... ព្រះមហាឧត្តមវិជ្ជា ប៉ុង — ប៉ម.... ៨៣០
— រឿងសាមកុក (តមក)...... ឧកញ៉ា នូ — កន.......... ៨៣៥
— រឿងអារ៉ក្សថ្លែងរឿងខ្លែងប្រាំ (តមក)... លោក រ៉ាយ — ប៊ុក ៨៣៩
— រឿងបិញ្ចៀនទិព្យ (តមក).......... អ្នកស្រីសារយ៉ាន ១៤៩
— សកម្មភាពនៃក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ
បរិយាយពីពាក្យ វរ្ណ .... លោកចាប — ពិន ៨៥៣

កំណត់ទីនប្រវត្តិការណ៍

— ពិធីប្រឡងសិស្សសាលាបាលីរងនៅដែន .
កូសាំងស៊ីន ភាគខាងត្បូង .... ព្រះញាណកោសល ញាណ — ឈឹន ៨៦៦

មួយឆ្នាំមាន ១២ សៀវភៅ — ដំឡៃជាវ ១៩២រ. ០០

នាថករណធម៌

ព្រះមហា យ៉ត-ទ្រលន់ វត្តលង្កា ក្រុងភ្នំពេញ

ទេសនាដាក់វិទ្យុប្រទេសកម្ពុជា កាលពីថ្ងៃ១៥កើត ខែជេស្ឋ ឆ្នាំឆ្លូវឯកស័ក
ព.ស. ២៤៩២ (១១-៦-៤៩) ។

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស

កិរិយានមស្សការ នៃខ្ញុំព្រះករុណា ចូរមានដល់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ អង្គនោះ ព្រះអង្គជាព្រះអរហន្តត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃចំពោះព្រះអង្គឯង (ព្រមទាំងព្រះធម៌និងព្រះអរិយសង្ឃដោយសេចក្ដីគោរព) ។

វេលានេះ អាត្មាភាពសូមសំដែងអំពីនាថករណធម៌ គឺធម៌ជាគ្រឿងធ្វើនូវទីពឹង ជូនជាសណ្ដាប់នៃសាធុសប្បុរសទាំងឡាយ ។ ឯនាថករណធម៌នោះ ១០ យ៉ាង គឺ:

១ — សីល រក្សាកាយវាចាឲ្យរាបសា,

២ — ពាហុសច្ច: ភាពជាបុគ្គលបានស្ដាប់ បានរៀនពុទ្ធវចនៈច្រើន,

៣ — កល្យាណមិត្តតា ភាពជាបុគ្គលមានមិត្តសំឡាញ់ល្អ,

៤ — សោវចស្សតា ភាពជាបុគ្គលងាយប្រដៅ,

៥— កិំករណីយេសុ ទក្ខតា ភាពជាបុគ្គលមានសេចក្តីខ្នះខ្នែង ក្នុងកិច្ចធុរៈរបស់មិត្តអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ជាមួយគ្នា,

៦— ធម្មកាមតា ភាពជាបុគ្គលស្រឡាញ់ធម៌ដែលប្រពៃ,

៧— វីរិយៈ ការព្យាយាមលះអំពើអាក្រក់ ហើយប្រព្រឹត្តតែអំពើល្អ,

៨— សន្តោសៈ ការត្រេកអរចំពោះវត្ថុដែលជារបស់ខ្លួនតាមមានតាមបាន,

៩— សតិ ការរលឹកឃើញកិច្ចការដែលធ្វើហើយនឹងពាក្យសំដីដែលនិយាយហើយ,

១០— បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ក្នុងគងសង្ខារតាមសភាពពិតមែន ៗ

ធម្មតាមនុស្សដែលកើតមកក្នុងលោកសន្និវាសនេះ នឹងនៅតែម្នាក់ឯងមិនបាន, ដូចក្មេង ៗ ដែលទើបនឹងកើតមក តោងអាស្រ័យនឹងចាស់ ៗ មានមាតាបិតាជាដើម ឲ្យជួយចិញ្ចឹមជីវិតផងទើបរស់, កាលបើធំបន្តិចឡើងហើយ ក៏នៅតែអាស្រ័យនឹងអ្នកដទៃទៀតដោយលំដាប់ ដូចអាស្រ័យនឹងគ្រូអាចារ្យឲ្យជួយបង្ហាត់បង្ហាញវិជ្ជាចំណេះ នឹងសេចក្តីប្រព្រឹត្តជាដើម, លុះដល់ពេញកំឡោះក្រមុំ ដែលជាពេលត្រូវរកទ្រព្យសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិតនោះសោត ក៏តោងពឹងពាក់អ្នកនេះខ្លះ អ្នកនោះខ្លះ

បានសេចក្តីថា មនុស្សដែលកើតមកក្នុងលោក តោងពឹងអ្នកដទៃ ដើម្បីប្រយោជន៍លោកិយសម្បត្តិទើបបាន, តែនឹងពឹងដើម្បីលោកុត្តរសម្បត្តិ គឺមគ្គផលព្រះនិព្វានផង នោះមិនបានឡើយ ។

សេចក្តីនេះសមដូចពុទ្ធភាសិតក្នុងព្រះធម្មបទថា:

អត្តា ហិ អត្តនោ នាថោ កោ ហិ នាថោ បរោ សិយា
អត្តនា ហិ សុទន្តេន នាថំ លភតិ ទុល្លភំ

សេចក្តីថា ខ្លួនឯងជាទីពឹងរបស់ខ្លួន អ្នកដទៃដូចម្តេចឡើយនឹងជាទីពឹងបាន ព្រោះបុគ្គលដែលមានខ្លួនហ្វឹកហ្វឺនល្អហើយ តែងបាននូវទីពឹងដែលគេរកបានដោយកម្រ ។

សម្តេចព្រះទសពលញ្ញាណបរមគ្រូជាម្ចាស់ ទ្រង់ត្រាស់ទេសនាប្រៀនប្រដៅពុទ្ធបរិសទ្យឲ្យខំប្រឹងធ្វើសេចក្តីប្រតិបត្តិ យកសម្បត្តិសួគ៌នឹងសម្បត្តិព្រះនិព្វាន ចំពោះខ្លួនឯងរាល់ ៗ គ្នា មិនឲ្យអាងអ្នកដទៃក្រៅអំពីខ្លួនឯងឡើយ. ព្រោះបណ្តាមនុស្សដែលនឹងបានទៅកើតស្ថានសួគ៌ នឹងធ្វើមគ្គផលឲ្យកើតមានជាក់ច្បាស់ប្រាកដឡើងបាននោះ គឺព្រោះតែគេខំប្រឹងកសាងសន្សំបុណ្យកុសល ផ្តល់ក្នុងខ្លួនចំពោះ ៗ ខ្លួនរបស់គេឲ្យសម្បូណ៌ឡើង, មិនមែនបានមកអំពីអ្នកដទៃឡើយ ។ បើជនណាបានហ្វឹកហ្វឺនទូន្មានខ្លួនឲ្យល្អប្រពៃ គឺឲ្យមានកាយវាចាចិត្តស្ងប់រម្ងាប់កបសា ឥតមានពុតត្បុតហើយ ជននោះឯងតែងបាននូវទីពឹងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ គឺបាន

សំរេចព្រះអរហត្តផល ដែលជាគុណវិសេសយ៉ាងខ្ពស់បំផុតក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដែលគេរកបានដោយកម្រក្រៃពេក ។

ត្រង់ពាក្យថា: " មនុស្សដែលកើតមកក្នុងលោកសន្និវាសនេះ សុទ្ធតែត្រូវពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅមក ទើបអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន" នោះក៏ពិតមែនហើយ ប៉ុន្តែពឹងគ្នាបានតែត្រឹមលោកិយសម្បត្តិប៉ុណ្ណោះ ទីពឹងឲ្យទៅដល់លោកុត្តរសម្បត្តិ គឺមគ្គផលព្រះនិព្វានផងនោះមិនបានទេ, ចំណែកខាងលោកុត្តរសម្បត្តិនោះត្រូវតែរកចំពោះខ្លួនទើបបាន តែបើទុកជាដូច្នោះ ក៏គង់តែអាស្រ័យគ្រូអាចារ្យមានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាដើម ឲ្យទ្រង់សំដែងណែនាំពន្យល់ជាមុនដែរ វៀរលែងតែព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ១ ព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដឹងឯងហើយទ្រង់ណែនាំអ្នកដទៃឲ្យត្រាស់ដឹងផង, ប៉ុន្តែការណែនាំនោះ ក៏បានចំពោះតែនរណាដែលមានវាសនាបារមី មិនមែនបានទាំងឥតវាសនាផងទេ, សូម្បីតែសម្តេចព្រះបរមគ្រូជាម្ចាស់ដែលប្រាកដច្បាស់ថាជាទីពឹងពំនាក់របស់សត្វលោក មិនមាននរណាជាងព្រះអង្គនោះ ក៏ទ្រង់ជាទីពឹងចំពោះតែសត្វណាដែលមានកត្តិគួរឲ្យព្រះអង្គណែនាំបានប៉ុណ្ណោះ, ព្រះអង្គទ្រង់ណែនាំបានឲ្យទៅដល់មនុស្សដែលជាអភព្វបុគ្គលនោះក៏ទេ ៗ ។ សេចក្តីនេះគួរឃើញដូចជាទេវទត្តដែលជាអភព្វបុគ្គលជាដើម, សូម្បីបួលមកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាទីងគេដែរ តែជាមនុស្សប្រព្រឹត្តអាក្រក់ព្រៃនពេកណាស់, ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជា

ម្ចាស់ក៏មិនអាចធ្វើមនុស្សមានសភាពដូច្នោះ ឲ្យសំរេចមគ្គផលដូចជាបុគ្គលឯទៀតបានទេ, ព្រោះមិនមានធម៌ជាទីពឹងចំពោះខ្លួនឯងផង លុះតែនរៈណាដែលជាបុគ្គលមានក៏ធ្លាប់ធ្វើបុណ្យកុសលដំកល់ទុកមកពីមុនៗដែលហៅថា ពុទ្ធវេនេយ្យសត្វ ជាផៅពង្សគួរឲ្យព្រះអង្គទូន្មានបាន, ទើបអាចជួយអប់រំនិស្ស័យនៃជនមានសភាពដូច្នោះ ឲ្យសំរេចមគ្គផលសមគួរតាមឧបនិស្ស័យរបស់គេ ។

ចំណែកឯសម្តេចព្រះអនាវរណញ្ញាណ ដែលទ្រង់ប្រទានព្រះធម្មទេសនាក៏គ្រាន់តែប្រៀបដូចអ្នកបង្ហាញផ្លូវប៉ុណ្ណោះ គ្រន់ដើរតាមគន្លងនោះកើតឬទេ ក៏ស្រេចនៅលើអ្នកដើរ សេចក្តីនេះសមដូចជាពុទ្ធភាសិតក្នុងព្រះធម្មបទថា:

តុម្ហេហិ កិច្ចំ អាតប្បំ អក្ខាតារោ តថាគតា
បដិបន្នា បមោក្ខន្តិ ឈាយិនោ មារពន្ធនា

សេចក្តីថា: អ្នកទាំងឡាយត្រូវធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចំពោះខ្លួនឯងចុះ ព្រោះតថាគតទាំងឡាយគ្រាន់តែជាអ្នកប្រាប់ផ្លូវឲ្យទេ, បើពួកជនណាបានដើរតែបានរំពឹងពិនិត្យធ្វើតាមហើយ ជនទាំងនោះមុខជានឹងបានរួចចាកចំណងគឺកិលេសមារមិនខានឡើយ ។

សេចក្តីប្រតិបត្តិដែលជាហេតុឲ្យដល់ទីរំលត់ទុក្ខប្រៀបដូចជាផ្លូវ, ជនដែលជាអ្នកប្រតិបត្តិប្រៀបដូចជាអ្នកដំណើរ, ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដែលត្រាស់

ទេសនាប្រដៅសត្វប្រៀបដូចជាអ្នកបង្ហាញផ្លូវក្នុងលោកនេះ, កាលបានបង្ហាញអ្នកណាហើយ បើអ្នកនោះគេមិនដើរ អ្នកបង្ហាញនោះនឹងដើរជំនួសគេក៏ទេដែរ ត្រង់ដើរកើតឬមិនកើតនោះក៏ស្រេចនៅលើអ្នកដំណើរ បើអ្នកដំណើរនោះគេដើរទៅ ខ្លួនគេទើបបានដល់ទីដែលគេប្រាថ្នា បើគេមិនដើរក៏មិនបានដល់ ។ ព្រោះហេតុនេះហើយ បានជាសម្តេចព្រះមុនិន្ទសាស្តាចារ្យជាម្ចាស់ត្រាស់ទេសនាថា: ខ្លួនឯងជាទីពឹងចំពោះខ្លួន អ្នកដទៃដូចម្តេចឡើយ នឹងជាទីពឹងបាន ។ បានសេចក្តីថា: ខ្លួនរបស់ខ្លួនត្រូវប្រឹងជួយខ្លួនឯងផង, ទើបអ្នកឯទៀតគេជួយបាន បើខ្លួនឯងមិនប្រឹងផងទេ, កាន់តែគេ គេក៏ជួយមិនកើត ។ មួយទៀតគួរឃើញដូចអ្នកដែលឡើងដើមឈើខ្ពស់ៗ មានដើមត្នោតជាដើម ហើយមិនរបូតធ្លាក់នោះក៏ព្រោះអាស្រ័យកម្លាំងខ្លួនឯងផ្សងទើបឡើងរួច នឹងបណ្តោយថាស្រេចនៅលើដើមឈើទាំងអស់តែម្តងក៏មិនបាន ។

ហេតុនេះ ពុទ្ធបរិសទ្យដែលប្រាថ្នាចង់បានសេចក្តីសុខ ក្នុងជាតិនេះនឹងជាតិខាងមុខនឹងសេចក្តីសុខយ៉ាងខ្ពស់បំផុតគឺព្រះនិព្វាននោះ ត្រូវតែខំកសាងសន្សំបុណ្យកុសលចំពោះៗខ្លួន ព្រោះសម្បត្តិសួគ៌នឹងសម្បត្តិព្រះនិព្វានដែលបុគ្គលនឹងបាន ក៏សុទ្ធតែបានអំពីសេចក្តីប្រតិបត្តិរបស់ខ្លួនឯងទាំងអស់ មិនដែលបានមកអំពីអ្នកដទៃឲ្យទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត សាធុសប្បុរសទាំងឡាយដែលជាអ្នកស្រឡាញ់ខ្លួន ត្រូវមានធម៌ជាទីពឹង

ចំពោះខ្លួនកល់ៗខ្លួន ព្រោះអ្នកដែលមានធម៌ជាទីពឹងចំពោះខ្លួន តែងនៅជាសុខគ្មានទុក្ខលំបាកឡើយ ។ សេចក្តីនេះសមដូចជាពុទ្ធភាសិតដែលសម្តេចព្រះភគវន្តមុនីបរមគ្រូជាម្ចាស់ត្រាស់ទេសនា ទុកក្នុងនាថករណធម្មសូត្រ គម្ពីរទីឃនិកាយ បាដិកវគ្គថា៖ សនាថា ភិក្ខវេ វិហរថ មា អនាថា ទុក្ខំ ភិក្ខវេ អនាថោ វិហរតិ ដូច្នេះជាដើម ។

សេចក្តីថា៖ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ! អ្នកទាំងឡាយចូរជាបុគ្គលមានទីពឹងសិនហើយសឹមនៅចុះ កុំជាបុគ្គលឥតទីពឹងឡើយ ព្រោះបុគ្គលឥតទីពឹងតែងនៅជាទុក្ខ ។

នាថករណធម៌ គឺធម៌ធ្វើទីពឹងរបស់អ្នកប្រតិបត្តិធម៌នេះ ដំបូងឡើយសម្តេចព្រះអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ទេសនា ដើម្បីជាវត្តប្រតិបត្តិរបស់អ្នកបួសទេ, ព្រោះបណ្តាពុទ្ធបរិសទ្យទាំង ៤ ពួកនោះ មានពួកភិក្ខុនេះឯងជាប្រមុខរបស់បរិស័ទ្យទាំងអស់ លោកច្រើនបានស្តាប់ធម៌មុនគេ តែបើទុកជាដូច្នោះ គ្រហស្ថនឹងអនុលោមប្រតិបត្តិតាមផងបាន ឥតមានទាស់ទេ សឹងបានសម្រេចប្រយោជន៍គ្រប់គ្នា ។ វេលានេះ អាត្មាភាពនឹងពណ៌នា ឲ្យសមគួរដល់សេចក្តីប្រតិបត្តិទាំងបព្វជិត នឹងគ្រហស្ថដូចតទៅនេះ ៖

១ – ការរក្សាកាយវាចា ឲ្យរាបសា លោកហៅថា សីល សីលនេះបើសំដែងដោយបរិយាយ បានដល់សិក្ខាបទដែលបុគ្គលៗ មាតាន

ហើយ មានវិរតិចេតនាវៀរចាកបាបដោយកាយនឹងវាចា មានវៀរចាកបញ្ចវេរជាដើម ។

សីលនេះ ជាធម៌ជាទីពឹងរបស់អ្នកដែលរក្សា គឺអាចការពារនូវអំពើខូចអាក្រក់តាមកាយនឹងវាចាមិនឲ្យកើតឡើងបាន ។ បុគ្គលដែលនឹងរក្សាសីលបរិសុទ្ធ តែងបានសេចក្ដីសុខឃើញទាន់ភ្នែក គឺរួចចាកទោសដែលមានក្នុងបច្ចុប្បន្នមានរាជអាជ្ញាជាដើម, ទាំងបានជាទីគោរពរាប់អានស្រឡាញ់របស់ជនានុជន ហើយនឹងជាមនុស្សក្លៀវក្លាក្នុងកណ្ដាលប្រជុំបរិស័ទ ។ ម្យ៉ាងទៀតសីលនេះ តែងបានជាបច្ច័យនៃការប្រតិបត្តិធម៌ជាន់ខ្ពស់ ៗ ទៅដោយលំដាប់ផង ។ ធម្មតាបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តតាមពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ដរាបដល់បានសំរេចមគ្គនឹងផលយ៉ាងខ្ពស់ គឺរហូតដល់លះកិលេសឲ្យអស់ទៅ ដែលហៅថាព្រះខីណាស្រពបាននោះ ក៏ព្រោះតែប្រព្រឹត្តធម៌ជាន់ទាបៗ ជាដំបូងសិន ទើបសំរេចទៅបាន គួរឃើញដូចអ្នកឡើងទៅលើទីខ្ពស់ ៗ ក៏ព្រោះតែអាស្រ័យនឹងគ្រឿងមានជណ្ដើរជាដើម តាំងពីជាន់ទាប ៗ ឡើងទៅជាថ្នាក់ ៗ ទើបទៅដល់ទីដែលខ្លួនប្រាថ្នាបាន បើមិនដូច្នោះទេ ក៏ទៅមិនដល់ឡើយ សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ការដែលប្រតិបត្តិធម៌វិន័យក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះដែរ គឺសីលនេះឯងតែងជាទីដម្កល់នៃការកុសលជាន់ដំបូងសំរាប់អ្នកដែលប្រតិបត្តិ ត្រូវ

បំពេញឲ្យគ្រប់គ្រាន់ជាមុនសិន, ហើយសិមឈានឡើងទៅរកសមាធិនិងបញ្ញាជាលំដាប់ៗទៅ ដំកបដល់ធ្វើខ្លួនឲ្យដល់នូវទីរលត់ទុក្ខ, គឺព្រះនិព្វានបាន ។ ព្រោះហេតុនោះ សីលទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹងខាងដើមបំផុត ។

២– ឯការដែលបុគ្គលនឹងរក្សាសីលនោះបាន, ក៏គោងអាស្រ័យនឹងការស្តាប់ការរៀនធម៌ឲ្យចេះដឹងស្គាល់ខុសត្រូវល្អអាក្រក់ ឲ្យច្រាស់ក្រែលជាមុនសិន ទើបអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន ដោយហេតុនេះ បានជាសម្តេចព្រះអនាវរណញ្ញាណជាម្ចាស់ទ្រង់លើកយក ពាហុសច្ចៈ (ភាពជាបុគ្គលបានស្តាប់ បានរៀនទន្ទេញពុទ្ធវចនៈចេះចាំច្រើនឡើង) សំដែងថាជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ពីរ ។ ឯគុណធម៌ពាហុសច្ចៈនេះបើមានក្នុងសន្តានៃបុគ្គលណាហើយ តែងធ្វើបុគ្គលនោះឲ្យជាមនុស្សចេះដឹងនឹងចូលចិត្តហេតុផលដោយច្បាស់លាស់, ជាគ្រឿងដឹកនាំឲ្យប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវ, នឹងនាំឲ្យបានសេចក្តីសុខទាំងជាតិនេះនឹងជាតិខាងមុខសមតាមប្រាថ្នា, មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត តែងនាំឲ្យបានជាទីពុំនាក់អាស្រ័យភិក្ខុសាមណេរនឹងឧបាសកឧបាសិកាថែមទៀតផង ។ រឿងនេះគួរឃើញដូចព្រះអានន្ទត្ថេរដែលជាអគ្គពហុស្សូតលោកបានធ្វើបឋមសង្គាយនារៀបរៀងព្រះត្រៃបិដកពុទ្ធវចនៈ ធ្វើឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយទូលាយឡើង ទុកឲ្យជាប្រយោជន៍ដល់ពុទ្ធបរិសទ្យ ជនដែលកើតមកខាងក្រោយ ក៏បាន

នាំគ្នារៀនសូត្របេះដឹងនឹងចូលចិត្តប្រតិបត្តិតាមដោយសារលោក ដរាប ដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ ទាំងនេះក៏ដោយអំណាចលោកបានរៀនបានស្តាប់ ពុទ្ធវចនៈ បេះដឹងច្រើនជាដើមហេតុ ។ ព្រោះហេតុដូចពោលមកនេះ ពាហុសច្ចៈ (ភាពជាបុគ្គលបានស្តាប់បានរៀនពុទ្ធវចនៈបេះដឹងច្រើន) នេះឯងទើបលោកចាត់ជាធម៌ផ្ទើទីពឹង គំរប់ពីរ ។

៣– ឯការដែលស្តាប់នឹងរៀនពុទ្ធវចនៈឲ្យបានបេះដឹងច្រើននោះ លោកក៏អាស្រ័យដោយការចូលទៅគប់ប្រសប់ នឹងកល្យាណជនជាអ្នកប្រាជ្ញ ឲ្យលោកបង្ហាត់បង្ហាញផ្លូវខុសនឹងត្រូវជាគោលការិកសិន ទើបសម្រេចទៅបាន ព្រោះហេតុដូច្នេះបានជាព្រះសក្យមុនីបរមគ្រូជាម្ចាស់ ទ្រង់លើកយក កល្យាណមិត្តតា (ភាពជាបុគ្គលមានមិត្តសំឡាញ់ល្អ) ឡើងសំដែងថាជាធម៌ផ្ទើទីពឹង គំរប់បី ។ ឯគុណធម៌នេះជាគ្រឿងសំខាន់ ក្នុងការយកគេយាងសណ្តានបុគ្គលឲ្យប្រព្រឹត្តល្អត្រឹមត្រូវ ព្រោះតាមធម្មតាមិត្តសំឡាញ់រមែងដឹកនាំអ្នកដែលគប់រកឲ្យប្រព្រឹត្តល្អនឹងប្រព្រឹត្តអាក្រក់ទៅតាមគ្នាដោយឆាប់រហ័ស គប់នឹងពាល ៗ តែងនាំឲ្យធ្វើទុច្ចរិត គប់នឹងបណ្ឌិតៗ តែងនាំឲ្យធ្វើត្រឹមត្រូវល្អ ដូចសំពត់សតែងផិតពណ៌ទៅតាមទឹកជ្រលក់ ទោះបីសំពត់នោះស្អាតដូចម្តេចក៏ដោយ ឲ្យតែមកអាស្រ័យនឹងទឹកជ្រលក់ៗ ក៏តែងនាំឲ្យផ្លាស់សម្បុរទៅតាមទឹកជ្រលក់នោះៗ សេចក្តីនេះមានគួរនាដូចម្តេចមិញ ការដែលគប់នឹងមិត្តសំ·

ឡាញ់ក៏ដូច្នោះដែរ, ទោះបីនរណាប្រព្រឹត្តល្អមកពីដើមក៏ដោយ ឲ្យតែមកគប់ប្រសប់នឹងពាលរឿយ ៗ ក៏មុខជានឹងក្លាយនិស្ស័យល្អនោះបាត់ទៅត្រឡប់កើតនិស្ស័យអាក្រក់ឡើងជាថ្មី ៗ សេចក្ដីនេះ គួរឃើញដូចរឿងអជាតសត្តុរាជកុមារ ព្រោះតែយកទេវទត្តជាមិត្ត បានជាផ្ដាច់ជីវិតព្រះបាទពិម្ពិសារជាព្រះបិតា ៗ ហេតុដូច្នេះ បានជាសម្ដេចព្រះលោកុត្ត·មាចារ្យជាម្ចាស់ ត្រាស់ទេសនាប្រដៅប្រជុំជនឲ្យលះបង់ការសេពគប់នឹងជនពាល ឲ្យស្និទ្ធស្នាលតែនឹងជនជាបណ្ឌិត ព្រោះបណ្ឌិតនោះបើនរណាគប់រកហើយ តែងធ្វើអ្នកនោះឲ្យសំរេចប្រយោជន៍ទាំងឥធលោកនឹងបរលោក ហើយនឹងប្រយោជន៍ដ៏ប្រសើរបំផុតគឺព្រះនិព្វាន ៗ ព្រោះហេតុដូច្នេះ កល្យាណមិត្តតា (ភាពជាបុគ្គលមានមិត្តសំឡាញ់ល្អ) ទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៣ ៗ

៤ – ឯការដែលគប់ប្រសប់នឹងអ្នកប្រាជ្ញនោះ លោករាប់ថាជាឫសគល់នៃសេចក្ដីប្រព្រឹត្តល្អក្រៃពេក ក៏ពិតមែនហើយ ប៉ុន្តែបើគ្រាន់តែគប់ប្រសប់ប៉ុណ្ណោះមិនតាំងចិត្តស្ដាប់ពាក្យប្រដៅនឹងមិនប្រតិបត្តិតាមទេ, ក៏មិនទាន់ជាប្រយោជន៍ប៉ុន្មាន ហេតុនេះ បានជាសម្ដេចព្រះជិនស្រីម្ចាស់ទ្រង់លើកយក សោវចស្សតា (ភាពជាបុគ្គលងាយប្រដៅ) ឡើងសំដែងថាជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់បួន ៗ ឯគុណធម៌នេះ បើមានក្នុងសន្ដានរបស់បុគ្គលណាហើយ តែងធ្វើបុគ្គលនោះឲ្យជាទីជ្រះថ្លា តាំង

ជាទីគប់គាន់ដល់អ្នកប្រដៅ ហើយនឹងជាផ្លូវប្រឡាយជាទីហូរមកនូវគុណធម៌ដទៃទៀតច្រើនយ៉ាងផង, ព្រោះគុណធម៌ឯទៀតៗ ដែលនឹងកើតឡើងបាននោះ ក៏អាស្រ័យនឹងការស្តាប់ហើយប្រព្រឹត្តតាមនេះជាទីតាំង តែបើស្តាប់ហើយមិនបានត្រិះរិះឲ្យចូលចិត្តនឹងមិនប្រព្រឹត្តតាមទេ, ក៏មិនទាន់កប់ជាវិសេសជាងគេដែលមិនបានស្តាប់ប៉ុន្មាន, ព្រោះមិនបានសំរេចប្រយោជន៍យ៉ាងណាឡើយ, មានគួរនាដូចវែកដែលមិនដឹងរសសម្ល ។ ព្រោះហេតុនោះ កាលបើបានជួបប្រទះនឹងអ្នកប្រាជ្ញ ហើយបានស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់លោក ត្រូវកុំមានទិដ្ឋិមានះឡើយ, គួរត្រិះរិះឲ្យដឹងច្បាស់ឲ្យចូលស៊ប់ក្នុងចិត្ត ហើយខំប្រតិបត្តិឲ្យដល់គំរិតរបស់ធម៌នោះៗ ចុះ ទើបនឹងបានសម្រេចប្រយោជន៍អំពីការសេពគប់ គឺមុខជាបានបេះដឹងនឹងបានប្រព្រឹត្តល្អរៀបរយដោយឆាប់ភ្លាម ។ មានគួរនាដូចអណ្តាតដែលឆាប់ដឹងរសសម្ល ។ ព្រោះហេតុនេះ សោវចស្សតា (ភាពជាបុគ្គលងាយប្រដៅ) ទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង តំរប់ ៤ ។

៥- ឯការដែលគប់រកគ្នាជាមិត្តសំឡាញ់នោះសោត, អ្នកទាំងពីរខាងត្រូវមានគុណប្រយោជន៍អ្វីមួយ តិចឬច្រើន ឲ្យជាគ្រឿងគាប់ចិត្តគ្នានឹងគ្នា ទើបយកជាគ្នាបាន, បើមិនដូច្នោះទេ ក៏មិនផ្សេងពីគេដែលមិនមែនជាមិត្តប៉ុន្មាន, ឬគប់ប្រាស្រ័យគ្នាមិនជាប់បានយូរ ដោយហេតុដូច្នោះ ពោលមកនេះហើយ បានជាសម្តេចព្រះទីបទុត្តមាចារ្យជាម្ចាស់ទ្រង់លើក

យក កិំករណីយេសុ ទក្ខតា (ភាពជាអ្នកជួយខ្នះខ្នែងក្នុងកិច្ចធុរៈ របស់មិត្តអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ជាមួយគ្នា) ឡើងសំដែងថាជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៦ ព្រោះគុណធម៌នេះឯង តែងជាគ្រឿងទាញចិត្តរបស់អ្នកដែលបានទទួលឧបការៈឲ្យមកជាមិត្តសំឡាញ់បាន មិនតែប៉ុណ្ណោះឡើយ តែងធ្វើបុគ្គលដែលជាមិត្តសំឡាញ់នឹងគ្នាស្រាប់មកហើយ ឲ្យរឹងរឹតតែជិតស្និទ្ធនឹងគ្នាថែមទៀតផង ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលដែលនឹងតាំងខ្លួនឲ្យជាមនុស្សស្ដុកស្ដម្ភមាំមួនបាននោះ ព្រោះតែកម្លាំងរបស់ខ្លួនម្នាក់ឯងគាបធ្វើបានគ្រប់យ៉ាងក៏ទេ លុះតែអាស្រ័យកម្លាំងរបស់មិត្តសំឡាញ់ច្រើនអ្នកផង ទើបតាំងបាន ប៉ុន្តែដែលអ្នកដទៃគេនឹងមកជួយជាកម្លាំងជូននោះ ក៏ព្រោះតែខ្លួនធ្លាប់ជួយគេដែរ ។ ដោយហេតុនេះឯង កិំករណីយេសុ ទក្ខតា (ភាពជាអ្នកខំប្រឹងយកចិត្តទុកដាក់ជួយធ្វើកិច្ចធុរៈ របស់មិត្តអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ជាមួយគ្នា) ទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៥ ។

៦– ឯការដែលបុគ្គលនឹងធ្វើសេចក្ដីល្អដូចពណ៌នាមកហើយ ឲ្យគ្រប់ទាំងអស់ ឬយ៉ាងណាម្យ៉ាងនោះ ក៏លុះតែមានសេចក្ដីស្រឡាញ់នូវការល្អនោះៗ ឲ្យណាស់ទើបធ្វើបាន ។ ហេតុដូច្នេះ បានជាសម្ដេចព្រះសយម្ភូញាណជាម្ចាស់ ទ្រង់លើកយក ធម្មកាមតា (ភាពជាបុគ្គលស្រឡាញ់ធម៌ដែលប្រពៃ) ឡើងសំដែងថាជាធម៌ធ្វើទីពឹងជាគំរប់ ៦ ។ ឯគុណធម៌នេះ ជាគ្រឿងជួយទំនុកបំរុងឲ្យបុគ្គលមានកម្លាំង

ប្រព្រឹត្តធម៌ ទើបលោកចាត់ជាឥទ្ធិបាទធម៌ គឺធម៌នាំឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ តាមបំណងប្រការមួយ ៗ សេចក្តីនេះ គួរឃើញដូចបុគ្គលដែលនឹងប្រកបកិច្ចការណាមួយ បើប្រសិនជាមិនបណ្តុះចិត្តឲ្យស្រឡាញ់កិច្ចនោះៗ ជាមុនទេ សេចក្តីប្រឹងប្រែងក្នុងការប្រកបកិច្ចនោះ ៗ ក៏នឹងធូរថយចុះមិនពេញកម្លាំង កុំថាដល់កិច្ចធំ ៗ ឡើយ សូម្បីកិច្ចតូច ៗ ដូចគ្រាន់តែនិយាយសន្ទនាប្រស្រ័យនឹងគ្នាជាដើម ដូនកាលអ្នកស្តាប់មិនគាប់ចិត្តនឹងពាក្យសំដីរបស់អ្នកនិយាយ ក៏នាំឲ្យខូចប្រយោជន៍ក្នុងការសន្ទនាប្រស្រ័យនោះមិនខាន, អម្បាលការបន្តិចបន្តួចត្រឹមប៉ុណ្ណោះម្តេចមិនសម្រេចទៅហើយ ចំណង់បើដល់ទៅការធំ ៗ ដូចយ៉ាងការប្រតិបត្តិធម៌វិន័យដើម្បីធ្វើខ្លួនឲ្យដល់នូវទីរំលត់ទុក្ខគឺព្រះនិព្វាននោះទៀត, បើមិនបណ្តុះសេចក្តីស្រឡាញ់ឲ្យច្រើនទេ ធ្វើម្តេចនឹងកើត ៗ ព្រោះហេតុដូចសំដែងមកនេះ ធម្មកាមតា (ភាពជាបុគ្គលមានសេចក្តីស្រឡាញ់ពេញចិត្តចំពោះធម៌ល្អ) ទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៦ ៗ

៧– បើមានសេចក្តីស្រឡាញ់ពេញចិត្តណាស់ដែរ ប៉ុន្តែមិនបានចុះដៃធ្វើបួគ្រាន់តែធ្វើ ៗ តែមិនខំប្រឹងខ្នះខ្នែងឲ្យមែនទែនទេ កិច្ចការនោះ ៗ ក៏មិនបានសម្រេចឡើយ ព្រោះហេតុនេះហើយ បានជាសម្តេចព្រះទសពលញាណបរមគ្រូជាម្ចាស់ទ្រង់លើកយក វិរិយៈ (សេចក្តីប្រឹងប្រែង) ឡើងសំដែងថា ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៧ ៗ

ឯគុណធម៌នេះ ជាធម៌សំខាន់បំផុតខាងជួយគាំទ្រចិត្តឲ្យមានកម្លាំងក្លាហានមិនឲ្យលះបង់ការងាររបស់ខ្លួនដែលត្រូវឡើយ ជាហេតុនាំឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ដូចសេចក្ដីប៉ុនប៉ង សេចក្ដីនេះយ៉ាងណាមិញ ការដែលប្រតិបត្តិធម៌វិន័យក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក៏យ៉ាងនោះដែរ, គឺអាស្រ័យនឹងសេចក្ដីព្យាយាមខំប្រឹងលះបង់អកុសលបោលចេញ ហើយចម្រើនកុសលឲ្យកើតកើនឡើង ទើបអាចរើខ្លួនឲ្យផុតស្រឡះអំពីទុក្ខបានសម្រេចសេចក្ដីសុខតាមប្រាថ្នា ។ សេចក្ដីនេះ សមដូចពុទ្ធភាសិតថា វីរិយេន ទុក្ខមច្ចេតិ "បុគ្គលតែងកន្លងទុក្ខបានដោយសារសេចក្ដីព្យាយាម" ។ ព្រោះហេតុនេះ វីរិយៈ (សេចក្ដីព្យាយាមលះបង់អំពើអាក្រក់ហើយប្រព្រឹត្តតែអំពើល្អ" ទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៧ ។

៨– ឯសេចក្ដីព្យាយាមនោះសោតដែលបុគ្គលនឹងធ្វើឲ្យពេញទីបាននោះ, ក៏អាស្រ័យនឹងមានសេចក្ដីសន្ដោសត្រេកអរចំពោះតែកិច្ចណាដែលខ្លួនត្រូវធ្វើម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ទើបបណ្ដាយឲ្យចិត្តរសាត់ទៅជាប់នឹងកិច្ចឯទៀតផ្សេងៗ ខុសពីកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវធ្វើ ដូចសុភាសិតថា: "ចាប់នេះ ចាប់នោះ មិនឆ្ពោះត្រង់ណាហើយ ក៏មុខជានាំឲ្យកិច្ចដែលត្រូវធ្វើនោះៗរាយមាយទៅមិនសម្រេចប្រយោជន៍ឡើយ" ហេតុនេះហើយបានជាសម្ដេចព្រះមហាករុណាទិគុណជាម្ចាស់ទ្រង់លើកយក សន្ដោសៈ (សេចក្ដីសន្ដោស) ឡើងត្រាស់ទេសនាថាជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៨ ។

ឯគុណធម៌នេះ ជាធម្មជាតិយ៉ាងសំខាន់បំផុតខាងជួយឧបត្ថម្ភឲ្យសេចក្ដីព្យាយាមនោះមានកម្លាំងឡើង គឺកាលបើបុគ្គលណាមួយបានធ្វើសេចក្ដីសន្ដោសត្រេកអរចំពោះតែវត្ថុជារបស់ខ្លួន ឬការងារដែលខ្លួនត្រូវធ្វើតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ បុគ្គលនោះក៏នឹងមានសេចក្ដីប្រឹងប្រែងចំពោះតែកិច្ចធុរៈដែលខ្លួនត្រូវការ, មិនយូរប៉ុន្មានក៏នឹងបានសំរេចសេចក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើន ដែលកើតអំពីសេចក្ដីព្យាយាមនោះដោយឆាប់រហ័ស សេចក្ដីនេះដូចម្ដេចមិញ ការដែលប្រតិបត្តិធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក៏ដូចគ្នា គឺកាលបើបុគ្គលណាមួយ មានសេចក្ដីសន្ដោសត្រេកអរចំពោះតែវត្ថុជារបស់ខ្លួនតាមមានតាមបាន ឬចំពោះវិជ្ជាដែលត្រូវរៀនសូត្រ មិនបណ្ដោយឲ្យសេចក្ដីលោភច្រើនហួសប្រមាណពេក ឬមិនបណ្ដោយឲ្យសេចក្ដីរវើរវាយមកត្របសង្កត់ចិត្តឡើយ ក៏ជាហេតុឲ្យប្រឹងធ្វើចំពោះតែកិច្ចធុរៈដែលត្រូវធ្វើ នឹងវិជ្ជាចំណេះដែលត្រូវរៀនសូត្រនោះ ឲ្យរឹងរឹតតែមាំមួនឡើង ដំណាអំពីនោះទៅ ក៏នឹងបានសំរេចផលប្រយោជន៍ដែលកើតអំពីសេចក្ដីប្រឹងប្រែងនោះជាលំដាប់ ៗ ព្រោះហេតុដូចអធិប្បាយមកនេះ សន្ដោសៈ (សេចក្ដីសន្ដោស) ទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៨ ។

ឯសេចក្ដីសន្ដោសនោះសោត ដែលបុគ្គលនឹងធ្វើឲ្យកើតក្លៀវក្លាឡើងបាន ក៏តោងអាស្រ័យ សតិ គឺស្មារតី សេចក្ដីរលឹកឃើញ

មកជាគ្រឿងឧបត្ថម្ភជាគ្រឿងទ្រទ្រង់ទើបបាន បើមិនមានគុណធម៌នេះ មកជួយឧបត្ថម្ភផងទេ សេចក្តីសន្តោសនោះក៏នឹងសាបសូន្យទៅបាត់របស់ ព្រោះហេតុនោះ បានជាសម្តេចព្រះសិរីសុគតបរមគ្រូជាម្ចាស់ ទ្រង់លើកយក សតិ ឡើងសំដែងថា ជាធម៌ទីពីរ គំរប់ ៩ ។

ដ្បិតគុណធម៌នេះ ជាធម្មជាតិយ៉ាងសំខាន់បំផុតក្នុងវេលាដែលប្រកបកិច្ចអ្វី ៗ គ្រប់យ៉ាងទាំងអស់ ។ សតិនេះមានលក្ខណៈឲ្យមានភ្ញាក់ងារទាន់ នឹករលឹកដល់កិច្ចការគ្រប់យ៉ាងដែលបានធ្វើរួចមកហើយ ឬពាក្យសំដីដែលបាននិយាយរួចមកហើយ និងគំនិតដែលបានគិតទុកយូរៗ មកហើយ ក៏អាចនឹកឃើញថា: ដូចជាទើបនឹងធ្វើ ទើបនឹងនិយាយ ទើបនឹងគិតថ្មី ៗ បាន ដូចមានពុទ្ធភាសិតថា: សតិ លោកស្មិំ ជាគរោ "សតិជាធម៌គ្រឿងភ្ញាក់រលឹកនៅក្នុងលោក" ។ សតិគឺស្មារតីនេះឯងតែងធ្វើបុគ្គលឲ្យចាប់នឹកឃើញ ឬឲ្យដឹងទាន់ទូទៅក្នុងកិច្ចការទាំងពួង និងធ្វើបុគ្គលឲ្យជាកាលញ្ញូ គឺជាអ្នកស្គាល់កាលវេលាដ៏សមគួរ ។ បុគ្គលដែលខ្វះសតិ រមែងឥតដំណឹងដែលហៅថាអកាលញ្ញូ មិនស្គាល់កាលវេលា ប្រហែលគ្នានឹងមនុស្សកំពុងដេកលក់ ដែលមិនអាចប្រកបកិច្ចការជាប្រយោជន៍ឲ្យសម្រេចបានដូច្នោះឯង ។ ចំណែកមនុស្សដែលមានសតិបរិបូណ៌មិនប្រហែសធ្វេសជាមនុស្សមានដំណឹងចាប់ មិនបង្អែរបង្អង់ឲ្យយឺតយូរ

តែងបានសម្រេចសេចក្ដីសុខ-ចម្រើន មិនលិចចុះក្នុងសេចក្ដីថោកទាបឡើយ ។ ប្រហែលគ្នានឹងមនុស្សដែលភ្ញាក់រលឹកហើយចេះប្រកបកិច្ចការជាប្រយោជន៍ទឹងបង្ការភ័យអន្តរាយកុំឲ្យមានមកដល់ខ្លួនបាន ។ សេចក្ដីនេះ សមដូចពុទ្ធភាសិតថា: អប្បមាទេន តរតិ អណ្ណវំ " បុគ្គលតែងឆ្លងសមុទ្រគឺកិលេសវដ្ដសង្សារដោយអប្បមាទ គឺមានស្មារតីមិនប្រហែសធ្វេស " ។ ព្រោះហេតុដូចពោលមកហើយនេះ សតិ ទើបលោកចាត់ជាធម៌ ធ្វើទីពឹង គំរប់ ៩ ។

១០– ឯសតិ សេចក្ដីរឭកនោះសោត, ដែលបុគ្គលនឹងរឭកឲ្យឃើញត្រូវតាមគន្លងធម៌បាននោះ ក៏គោងអាស្រ័យនឹងបញ្ញា គឺ សេចក្ដីដឹងច្បាស់ឆ្លៀវឆ្លាសផងដែរ ស្គាល់ត្រូវខុសអាក្រក់ល្អមកជួយឧបត្ថម្ភផងទើបបាន បើឥតគុណធម៌នេះមកជួយឧបត្ថម្ភផងទេ សតិនោះ ក៏នឹងទ្រេតទ្រោតទៅរលឹកនូវអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ ដែលជាអារម្មណ៍នាំចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តខុស, លុះតែមានបញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺផ្លូវ ទើបសតិនោះនឹកឃើញត្រូវតាមផ្លូវធម៌ឡើងបាន, ហេតុនេះ បានជាសម្ដេចព្រះត្រៃលោកនាថជាម្ចាស់ទ្រង់លើកយក បញ្ញា ឡើងត្រាស់ទេសនាថាជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ១០ ។ ដ្បិតគុណធម៌នេះ ជាធម្មជាតិយ៉ាងសំខាន់បំផុតក្នុងពេលដែលប្រកបការគ្រប់យ៉ាង ហើយជាពន្លឺភ្លឺស្វាងវិសេសអាចផ្ទុះបំភ្លឺឲ្យឃើញសេចក្ដីកំបាំង

ប្រាកដដល់ចិត្ត ដូចព្រះអាទិត្យដែលអាចបំភ្លឺឲ្យឃើញរបស់ក្នុងទីងងឹតបាន ដូចមានពុទ្ធភាសិតថា បញ្ញា លោកស្មិំ បជ្ជោតោ "បញ្ញាជាពន្លឺដ៏រុងរឿងក្នុងលោក" ។ ពន្លឺព្រះអាទិត្យព្រះចន្ទនឹងភ្លើងក៏ជារបស់ធ្លុះបំភ្លឺឲ្យឃើញវត្ថុដែលកំបាំងបានដោយយ៉ាង ១ តែពន្លឺទាំងនោះធ្លុះបំភ្លឺបានតែរបស់ខាងក្រៅ ។ មិនអាចធ្លុះបំភ្លឺសេចក្តីអាថ៌កំបាំងខាងក្នុងសន្តានរបស់មនុស្សឲ្យស្គាល់ថា នេះជាហេតុនៃទុក្ខ នេះជាហេតុនៃសុខ នេះជាហេតុសេចក្តីវិនាស នេះជាសេចក្តីចម្រើនដូច្នេះបាន.ឡើយ មានតែបញ្ញាម្យ៉ាងនេះហើយ ទើបអាចធ្លុះបំភ្លឺឲ្យស្គាល់ហេតុផលនោះបានវិសេសជាងពន្លឺដទៃ ៗ ដូចមានពុទ្ធភាសិតថាៈ នត្ថិ បញ្ញាសមា អាភា "រកពន្លឺអ្វីឲ្យភ្លឺស្មើនឹងពន្លឺគឺបញ្ញានេះមិនមានឡើយ" ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលដែលអាចសំអាតចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធផុតស្រឡះអំពីសេចក្តីសៅហ្មង ហើយបានសម្រេចព្រះនិព្វាននោះ ក៏ព្រោះតែបញ្ញា បញ្ញានេះលោកប្រៀបដូចជាកែវក្អករបស់នរជន ព្រោះបេះពិនិត្យគយគន់រកទោសគ្រឿងមន្ទិលដែលជាប់នៅក្នុងចិត្ត ទោះបីតិចតួចក៏អាចសំឡឹងឃើញច្បាស់ហើយលះបង់ចោលចេញ បើទុកជាជាប់ប្រឡាក់ប្រឡូសមកអំពីមុន ព្រោះសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ ក៏គង់ត្រឡប់ជាស្អាតបរិសុទ្ធបាន ដូចពុទ្ធភាសិតថាៈ បញ្ញាយ បរិសុជ្ឈតិ "បុគ្គលតែងបរិសុទ្ធចិត្តបានដោយសារបញ្ញា" ។

អ្នកមានបញ្ញា ទើបចេះគេចវេះចេញអំពីសេចក្ដីវិនាសហើយតាំងខ្លួនឲ្យរឹងជំហរនៅក្នុងសេចក្ដីចំរើនបាន នឹងអ្នកដែលអាចបីបាច់រក្សាខ្លួនឯងព្រមទាំងអ្នកដទៃឲ្យបានសុខស្រួលនោះ ក៏ព្រោះតែមានបញ្ញាឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងឧបាយផ្សេងៗនេះឯង, ដូចពុទ្ធភាសិតថា: បញ្ញា បេតំ បសា-សតិ "បញ្ញាតែងគ្រប់គ្រងរក្សាបុរសនុ៎ះ" ៗ ព្រោះហេតុនេះ បញ្ញាទើបលោកចាត់ជាធម៌ធ្វើទីពឹង គំរប់ ១០ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ៗ

សំដែងមកអំពីនាថករណធម៌ ដោយសង្ខេបនេះ សន្មតថាចប់ប៉ុណ្ណេះ ៗ សូមសិរីសួស្ដីជោគជ័យមង្គលដោយអំណាចនៃធម្មទេសនាផ្សាយតាមវិទ្យុកម្ពុជានេះ សូមកើតមានដល់អស់ពួក ពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយ ដែលបានស្ដាប់សំឡេងពុទ្ធតាមគ្រឿងទទួលសព្ទក្នុងទីនានា សូមឲ្យឧបទ្រពអន្តរាយគ្រប់យ៉ាងវិនាសអន្តរាយកុំបីសេសសល់ឡើយ ៗ

ការសំដែងធម៌ទេសនាសន្មតចប់ដោយសង្ខេបបែបខ្លី ឯរ ដូចសេចក្ដីរៀបរាប់មកនេះឯង ៗ